

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 16/2009 rd

Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av sjukförsäkringslagen, 27 § i la- gen om Folkpensionsanstaltens rehabiliterings- förmåner och rehabiliteringspenningförmåner samt 2 kap. 11 a § i arbetsavtalslagen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 28 april 2009 en proposition med förslag till lagar om ändring av sjukförsäkringslagen, 27 § i lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner samt 2 kap. 11 a § i arbetsavtalslagen (RP 62/2009 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Sanna Pekkarinen, social- och hälsovårdsministeriet
- jurist Mikko Ryyänen, Folkpensionsanstalten
- specialistläkare Antti Jahkola, Arbetshälsoinstitutet

- överläkare Jukka Kivekäs, Ömsesidiga arbetspensionsförsäkringsbolaget Varma
- jurist Merja Karinen, Centralförbundet för Mental Hälsa
- styrelseledamot Satu Väihkönen, Finlands Företagsläkarförening rf
- specialrådgivare Johan Åström, Finlands Näringsliv
- ekonomisk expert Joonas Rahkola, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- jurist Heli Puura, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC rf.

Skriftligt utlåtande har lämnats av

- arbets- och näringsministeriet
- Akava rf
- Företagarna i Finland.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att sjukförsäkringslagen, lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner samt arbetsavtalslagen ändras. Bestämmelserna om partiell sjukdagpenning föreslås bli ändrade så att den försäkrade har möjlighet att arbeta deltid och dessutom efter den självrisktid som föreskrivs för sjukdagpenning få partiell sjukdag-

penning från det att arbetsoförmågan börjat. Partiell sjukdagpenning ska kunna beviljas också omedelbart efter sjukdagpenning eller rehabiliteringspenning. Om arbetsgivaren för en period med partiell sjukdagpenning betalar en lön till arbetstagaren motsvarande sådan full lön för sjukdomstid som bestäms utifrån heltidsanställ-

ningen före arbetsoförmågan, ska den partiella sjukdagpenningen betalas till arbetsgivaren.

Lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmå-

ner föreslås bli ändrad så att rehabiliteringspenning kan börja utan självrisktid omedelbart efter partiell sjukdagpenning.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2010.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Om bakgrunden till propositionen

Partiell sjukdagpenning har funnits sedan början av 2007. Den har betalats ut som stöd till dem som börjar arbeta efter en långvarig sjukledighet och för att hjälpa dem att stanna kvar i arbetslivet. För att få partiell sjukdagpenning måste man ha varit sjukledig i minst 60 dagar.

När den partiella sjukdagpenningen infördes ansågs det motiverat att göra det i begränsad omfattning och etablera det nya systemet på arbetsplatserna. En uppföljningsstudie har gjorts om den partiella sjukdagpenningen. Förmånen har betalats till knappt 2 000 personer per år under den tid som systemet har funnits. Hittills har den mest använts av personer som varit sjuklediga på grund av psykisk ohälsa och de utgör mer än en tredjedel av alla förmånstagare. I mer än hälften av fallen har perioderna med partiell sjukdagpenning börjat först efter sjukledigheter som varat längre än 120 dagar. Tre fjärdedelar av förmånstagarna har varit kvinnor och två tredjedelar har varit över 45 år gamla.

I de övriga nordiska länderna, där sjukledigheten kan vara partiell genast efter att sjukdomen börjat, är erfarenheterna mycket likartade. Partiell sjukdagpenning används i regel som stöd för dem som börjar arbeta efter en relativt lång heltidssjukfrånvaro. I de övriga nordiska länderna anses de som får partiell sjukdagpenning inte vara arbetsoförmögna, utan arbetsförmågan fastställs i procent och motsvarande nedsättning gäller för arbetet och sjukdagpenningsbeloppet.

De föreslagna ändringarna

Nu föreslås partiell sjukdagpenning kunna beviljas genast från och med början av sjukdomsti-

den efter självrisktiden för sjukdagpenning. Avsikten är att partiell sjukdagpenning ska stödja dem som på eget initiativ börjar arbeta på heltid igen och hjälpa dem att hålla sig kvar i arbetet under sjukdomstiden. Utskottet välkomnar reformen.

I och med reformen framhävs företagsläkarnas roll och ansvar ytterligare. Det blir också allt viktigare med smidig samverkan mellan patienten, företagsläkaren, arbetsgivaren och Folkpensionsanstalten, eftersom besluten ska kunna fattas snabbare än tidigare.

Företagshälsovårdens expertis är viktig när det gäller att bedöma om arbetstagaren kan ha hand om en del av sina arbetsuppgifter utan att riskera sin hälsa och återhämtning. Bedömningen av arbetsförmågan ska göras av en läkare som känner till patientens arbetsförhållanden. Det är svårt för arbetsgivaren och patienten själv att objektivt fastställa den faktiska arbetsförmågan. Resultatet blir misslyckat om patienten börjar arbeta för tidigt eller utifrån en orealistisk bedömning av hälsotillståndet och då går det lätt så att sjukdomen bara drar ut på tiden.

Utskottet framhåller att en deltidssjukfrånvaro ska bygga på genuin frivillighet från arbetstagarens sida och arbetsgivarens samtycke. Deltidsarbete under sjukledighet ska alltid vara beroende av behandling och rehabilitering och inte t.ex. av orsaker som hänger samman med patientens arbetsuppgifter. Arbetstagare som konstaterats vara arbetsoförmögna ska forfarande ha rätt till full sjukdagpenning.

Utskottet understryker att deltidarbete kräver att arbetsbördan de facto minskar, arbetstider och uppgifter läggs om och cheferna åtar sig att ta hänsyn till arbetstagarens arbetsoförmåga. Enligt lag ska arbetstiden förkortas med minst 40 och högst 60 procent och arbetsgivaren ska

komma överens med arbetstagaren om den förkortade arbetstiden. Det arbete som en företagare utför i sitt eget företag ska minska på motsvarande sätt.

Möjligheterna att använda partiell sjukdagpenning ökar betydligt i och med reformen men maximitiden, 72 dagar, föreslås inte bli ändrad. Partiell sjukdagpenning är en självständig förmån som inte räknas in i maximitiden för sjukdagpenning, som är 300 dagar. Det ska nu också bli möjligt att övergå från partiell sjukdagpenning till rehabiliteringspenning utan självrisktid. Därmed avvecklas det konstgjorda hindret för att övergå från partiell sjukdagpenning till rehabilitering.

Det kommer nu att gå snabbare att klarlägga rehabiliteringsbehovet. Det ska klarläggas senast när det sammanlagda antalet sjukdagpenningdagar och dagar med partiell sjukdagpenning överskrider 60. På så sätt blir rehabiliteringsmöjligheterna utredda när arbetsförmågan har varat i 60 dagar oavsett om patienten har fått sjukdagpenning eller partiell sjukdagpenning. Utskottet framhåller att utredningarna av rehabiliteringsbehovet bör effektiviseras och innehållet i dem utvecklas.

Utveckling av systemet

Det är mycket viktigt att genom olika insatser försöka motverka arbetsförmåga och hjälpa patienter att återfå arbetsförmågan, fortsätta arbeta och börja arbeta på nytt efter en sjukfrånvaro. Detta blir mycket enklare när villkoren för partiell sjukdagpenning utvidgas. Det finns många andra system för att minska på arbetet på grund av sjukdom för viss tid eller permanent. Som exempel kan nämnas arbetsprövning antingen genom beslut av företagshälsovården eller genom stöd av arbetspensionsanstalten, arbetsträning, utbildning till arbete och yrke samt stöd till näringar. Även delinvalidpension och ersättande arbete gör det möjligt att lätta på arbetsbördan eller minska på arbetet.

Arbetsprövningen är fortfarande mer flexibel än partiell sjukdagpenning, eftersom den gör det möjligt att gradvis öka arbetstiden och uppgifterna. Den kan därför fortfarande med fördel an-

vändas också efter korta sjukledigheter. Dessutom möjliggör den deltidsarbete hos en ny arbetsgivare.

Efter en sjukdagpenningsperiod kan det också bli aktuellt med invalidpension eller delinvalidpension enligt arbetspensionslagstiftningen. För att man ska ha rätt till delinvalidpension ska nedsättningen i arbetsförmågan bedömas. Delinvalidpension beviljas om arbetsförmågan är nedsatt med två femtedelar och full invalidpension kan betalas ut om arbetsförmågan är nedsatt med tre femtedelar.

Systemet med dagpenningar enligt sjukförsäkringslagen, partiell sjukdagpenning, Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner, rehabiliteringsförmånerna enligt arbetspensionslagstiftningen och hela systemet med invalidpension har byggts upp under olika tider som ett resultat av lagberedning och förhandlingar mellan arbetsmarknadsparterna. På så sätt har man sett till att alla förmåner har ett fastställt syfte, att de är samordnade med andra förmåner och att det är klart vem som ska finansiera dem.

Under behandlingen i utskottet har behovet att eventuellt förlänga maximitiden för förmånen diskuterats. En förlängning kan komma till nytta när det rör sig om långvariga sjukdomar, t.ex. återhämtning från vissa affektiva störningar. Men partiell sjukdagpenning är en relativt ny förmån i systemet med social trygghet. När propositionen var under arbete ansågs det att man måste följa upp och utvärdera systemet för att se om det är lämpligt och att arbetsmarknadsparterna måste förhandla om hur det ska utvecklas i fortsättningen. I sin egenskap av självständig, kortvarig förmån har den partiella sjukdagpenningen kunnat anpassas till pensions- och rehabiliteringssystemet. Om den i framtiden blir en mer långvarig förmån måste det klarläggas hur den kan samordnas med de ovan angivna socialförsäkringsförmånerna. Detta har ännu inte varit möjligt eftersom systemet inte är så omfattande och inte har tillämpats så värst länge.

När systemet har byggts ut vill utskottet i varje fall att det undersöks om maximitiden för partiell sjukdagpenning kan förlängas och att behovet av lagändringar bedöms utifrån undersök-

ningen. Utskottet föreslår ett uttalande om detta
(Utskottets förslag till uttalande).

Förslag till beslut

Social- och hälsovårdsutskottet föreslår

att lagförslagen godkänns utan ändringar och

att ett uttalande godkänns.

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen undersöker möjligheterna att förlänga maximitiden för partiell sjukdagpenning och utifrån undersökningen bedömer behoven av att ändra författningar.

Helsingfors den 27 maj 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
vordf. Sirpa Asko-Seljavaara /saml
medl. Maria Guzenina-Richardson /sd
Hannakaisa Heikkinen /cent
Arja Karhuvaara /saml
Marjaana Koskinen /sd
Jukka Mäkelä /saml

Håkan Nordman /sv
Päivi Räsänen /kd
Paula Sihto /cent
Satu Taiveaho /sd
Lenita Toivakka /saml
Erkki Virtanen /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää.